

HISTORIAN KOE 21.3.2014 HYVÄN VASTAUKSEN PIIRTEITÄ

Alla oleva vastausten piirteiden ja sisältöjen luonnehdinta ei sido ylioppilastutkintolautakunnan arvostelua. Lopullisessa arvostelussa käytettävistä kriteereistä päättää tutkintotoimikunta.

Historian kokeessa keskeisiä arvioinnin perusteita ovat oppiaineen oppimäärän asiasisällön tuntemus ja keskeisten historian käsitteiden asianmukainen ja täsmällinen käyttö. Arvioinnin kohteena on myös kokelaan kyky tulkita ja arvioida kriittisesti historiallisia lähteitä, tehdä niistä itsenäisiä päätelmiä ja vertailla historiallisia kysymyksiä koskevia tulkintoja ja ottaa niihin perustellusti kantaa. Moniosaisissa tehtävissä eri osien maksimipistemäärät voidaan ilmoittaa tehtävien yhteydessä, mutta vastaus arvioidaan kuitenkin kokonaisuutena.

Tehtävä 1

a)

Musta surma esitetään opetustaulussa kuolemana, joka niittää satoa. Taulu kuvaa mustaa surmaa esimerkiksi järjestelmällisenä tappajana, joka tulee yhteisöön ulkopuolelta. Suurin osa ihmisistä (talonpojat, sotilaat jne.) reagoi uhkaan pakenemalla. Ainoastaan kirkko ja kirkonmiehet kuvataan voimina, jotka uskaltavat asettua vastarintaan. (2 p.)

b)

Vastauksessa selitetään, mitä mustalla surmalla tarkoitetaan, ja ajoitetaan epidemia (pandemia). Käsitellään katastrofin voimakkuutta ja alueellista leviämistä. Pohditaan mustan surman erilaisia (väestöllisiä, taloudellisia ja yhteiskunnallisia) seurauksia. (4 p.)

Tehtävä 2

Vastauksessa pohditaan uskonnon tai uskontojen luonnetta antiikin aikana ja sitä, miten uskonto näkyi ihmisten elämässä, kuten esimerkiksi uskonnolliset juhlat, riitit uhreineen, ja esim. urheilukilpailuja jumalien kunniaksi (Olympialaiset). Kreikkalaisessa draamassa esiintyi myös jumalia. Hyvässä vastauksessa annetaan esimerkkejä kreikkalaisten ja roomalaisten polyteististen uskontojen jumalista, ja miten jumalat olivat osa arkielämää. Rooman uskontoa voi katsoa kreikkalaisten jatkumona. Antiikin uskonnoilla ei ollut pyhää kirjaa, mutta esimerkiksi Homeroksen eepokset Ilias ja Odyseia ovat tunnettuja kertomuksia jumalten ja ihmisten välisistä suhteista. Vastauksessa käsitellään sekä Kreikkaa että Roomaa ja uusien uskontojen nousua keisariajan Roomassa (esim. kristinuskoa).

Tehtävä 3

Käsitystä 1600-luvusta tieteen vallankumouksen aikana voidaan puolustaa uuden maailmankuvan synnyllä. Aristoteelisen kirjallisen maailmankuvan sijaan kehittyi ajatus uuden tiedon kokeellisesta etsimisestä. Hyvässä vastauksessa mainitaan muutamia keskeisiä tiedemiehiä, kuten Galilei ja Newton. Vastauksessa on hyvä käsitellä tieteellisten instituutioiden nousua ja tieteen hyötykäyttöä ("tieto on valtaa"). Tieteen vallankumouksen taustalla oli kirjapainotaito, uudet mantereet löytyivät ja kirkon välittämä maailmankuva heikkeni.

Tehtävä 4

Iso-Britannia oli Euroopan teollistunein maa, jonka kurjistuvaa teollisuustyöväkeä Marx ja Engels pitivät vallankumouksen etujoukkona. Todellisuudessa teollistuminen paransi vähitellen työväen asemaa eikä Britanniassa tapahtunut vallankumousta. Venäjällä määrätietoiset bolševikit ottivat vallan käsiinsä, vaikka puolueella ei ollut yleistä kannatusta. Maatalousvaltainen Venäjä oli nopeasti teollistumassa mutta sisäisesti epävakaa. Vastauksessa esitetään esimerkkejä Venäjän vallankumoukseen johtaneista tekijöistä.

Tehtävä 5

a)

Vastauksessa tarkastellaan eri maiden kehitystä ajallisesti sekä vertaillaan eri maita keskenään. Vastauksessa keskitytään taulukoiden antamien tietojen keskeisiin piirteisiin. Vastauksessa havaitaan, että Yhdysvaltojen BKT on kasvanut suhteellisesti eniten ja nopeimmin. Myös väkiluvun kasvu on ollut nopeinta Yhdysvalloissa. Britannian talouskasvu on ollut nopeampaa kuin sen väkiluvun kasvu. Vastauksessa lisäansiona on bruttokansantuotteen ja väkiluvun kasvun suhteuttaminen toisiinsa. (3 p.)

b)

Vastauksessa tarkastellaan Yhdysvaltojen väkiluvun kasvuun vaikuttaneita tekijöitä sekä sen teollistumista ja teknologista kehitystä. Väkilukuun on vaikuttanut voimakas siirtolaisuus. Myös syntyvyys on ollut suurta. Teollisuuden kehitykseen ovat vaikuttaneet laajat markkinat ja raaka-aineet, sarjatuotannon omaksuminen sekä teknologiset innovaatiot. (3 p.)

Tehtävä 6

Suomen metsäteollisuus, puun ja paperin vienti ja taloudellisen kasvun alkaminen toivat laajoille maaseudun väestöryhmille käteistä rahaa. Rahatalous syrjäytti vähitellen luontoistalouden. Vastauksessa esitetään esimerkkejä rahan vaikutuksista maaseudun elämään (esim. rahapalkkojen maksaminen, metsien arvon nousu, talonpoikaisväestön vaurastuminen, tilatoman väestön aseman muuttuminen, kulutustavaroiden saatavuus maaseudulla ja maatalouden uudistaminen).

Tehtävä 7

Vastauksessa tarkastellaan sekä yhteiskunnallisia että kulttuurisia ilmiöitä. Yhteiskunnan osalta voidaan käsitellä sitä, miten Ruotsin aikana syntyivät oikeusjärjestyksen sekä paikallis- ja keskushallinnon ja kaupunkilaitoksen sellaiset perusratkaisut, jotka ovat säilyneet suomalaisen yhteiskunnan keskeisinä rakennepiirteinä. Taloudessa puun- ja metallinjalostus käynnistyivät Ruotsin aikana, ja niillä oli sittemmin tärkeä merkitys maan taloudessa. Kulttuurin alalla Ruotsin aikana syntyi suomenkielinen kirjallisuus sekä koulutusjärjestelmän perusta korkeinta opetusta myöten. Kansakunta-ajatuksen ensimuotoja alkoi esiintyä Ruotsin aikana.

Tehtävä 8

Vastauksessa ymmärretään etnosentrismien käsitteen merkitys. Vastauksessa tuodaan esiin sekä siirtomaavallan että alkuperäisväestön edustajien etnosentristä asenteista kertovia esimerkkejä. Etnosentriset asenteet siirtomaavallan edustajien keskuudessa saattoivat ilmetä esim. epäluottamuksena alkuperäisväestön kykyyn ottaa hoitaakseen hallinnollisia tehtäviä, ylläpitää järjestyneitä valtiollisia oloja ja modernia taloutta tai toimivaa koulutusjärjestelmää. Alkuperäisväestössä etnosentrismi saattoi näkyä vihamielisyytenä, joka kohdistui esim. länsimaisina pidettyihin ilmiöihin ja länsimaalaisiin.

Tehtävä +9

a)

Hitler viittaa puheessaan Preussin rooliin Saksan yhdistymisessä sekä ensimmäisen maailmansodan häviön hyvittämiseen. Chamberlain puolestaan vertaa vuotta 1939 ensimmäisen maailmansodan syntyyn sekä viittaa Saksan ekspansiiviseen politiikkaan Euroopassa 1930-luvun lopulla. Molotov viittaa englantilaisten ja ranskalaisten harjoittamaan politiikkaan uskonsotia muistuttavana propagandana sekä läntisten suurvaltojen imperialistisiin pyrkimyksiin. (4 p.)

b)

Liittoutuneiden ja akselivaltojen koalitioiden muotoutuminen. Sodan syttyminen syyskuussa 1939. Saksan ja Neuvostoliiton välinen hyökkäämättömyyssopimus lisäpöytäkirjoineen. Sodan laajeneminen kahdelle rintamalle 1940. Akselivaltojen ylivoima sodan alussa ja Saksan hyökkäys Neuvostoliittoon 1941. Stalingradin taistelu sodan eräänä käännekohtana. Yhdysvaltojen liittyminen liittoutuneiden puolelle. Liittoutuneiden suurvaltapoliittiset sopimukset ja keskinäiset erimielisyydet Teheranin ja Jaltan konferensseissa. Normandian maihinnousu ja Saksan häviö keväällä 1945. (5 p.)

Tehtävä +10

a)

Vastauksessa tarkastellaan Lavrovin ja Stubbin näkemysten keskeisiä eroja. Lavrov kiinnittää huomiota Suomen puolueettomuuteen ja korostaa Suomen välittäjäasemaa. Stubb korostaa maan sitoutumista yhteistyöhön Naton kanssa sekä poliittista liittoutumista EU:n jäsenenä. Suomi ei ole puolueeton. (2 p.)

b)

Vastauksessa tarkastellaan Suomen kylmän sodan ajan ulko- ja turvallisuuspolitiikan sisältöä. Suomi oli sotilaallisesti liittoutumaton ja pyrki pysyttelemään suurvaltojen eturistiriitojen ulkopuolella. Puolueettomuuspolitiikalla Suomi piti etäisyyttä molempiin kilpaileviin supervaltoihin. Mainitaan joitakin esimerkkejä, kuten Helsingissä 1975 järjestetty Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokous Etyk, pohjoismainen yhteistyö tai Neuvostoliiton kanssa solmittu yya-sopimus. (3 p.)

c)

Vastauksessa eritellään piirroksen avulla Suomen aseman muutosta 1989–1991 jälkeen. Kerrotaan esimerkkejä keskeisistä muutoksista. Puolueettomuudesta luovuttiin liityttäessä 1995 EU:n jäseneksi. Suomi ei kuitenkaan ole liittynyt puolustusliitto Naton jäseneksi ja on sotilaallisesti liittoutumaton. Neuvostoliiton hajotessa Venäjä oli aluksi heikko, mutta on sittemmin vahvistunut. Yhteistyö osana EU:ta on keskeinen osa Suomen ulkopoliittikkaa. Pohjoismainen yhteistyö on tiivistynyt ulkopoliittikan ja puolustuksen alueilla. Suomeen ei kohdistu välittömiä sotilaallisia uhkia. (4 p.)